

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिबाट

मिति २०८२/०८/२१ गते स्वीकृत

शीतलहर जोखिम न्यूनीकरण पत्रकारिता तथा प्रतिकार्य योजना २०८२

नेपाल सरकार
जिल्ला प्रशासन कार्यालय
रुपन्देही

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, रुपन्देही

मिति २०८२/०८/२१ गते

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

क्र.सं.

पेज नं.

१.	पृष्ठभूमि	१-२
१.२	शीतलहर जोखिम न्यूनीकरण पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्य	२
१.३	शीतलहरको समयमा मानवीय सहायतामा संलग्न साझेदार निकायको सेवा र जिम्मेवारी	२-३
१.४	बिषयगत क्षेत्र अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु	४-५
१.५	शीतलहर आपतकालिन कार्य योजनाको सीमा	५
२.	शीतलहर जोखिम विश्लेषण	५
२.१	शीतलहरले समुदायमा पुऱ्याउन सक्ने जोखिम	५
२.२	स्थानीय तहहरुमा शीतलहरबाट प्रभावित हुन सक्ने विपन्न घरधुरी संख्या	६
२.३	शीतलहरको जोखिम विश्लेषण	६
३.	जिल्ला स्थित स्रोत र साधनको आँकलन	६
३.१.	जिल्ला तहमा उपलब्ध हुनसक्ने साधन र स्रोतहरुको विवरण	६-७
३.२.	स्थानीय तहमा उपलब्ध हुनसक्ने साधन र स्रोतहरुको विवरण	८
४.	शीतलहर पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी योजना	८
४.१	शीतलहर पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य विवरणहरु	८-१०
४.२.	समन्वय तथा जिम्मेवारीहरु	१०
४.३	पूर्व तयारी प्राथमिकता	१०-११
४.४.	शीतलहरबाट जोखिम न्यूनीकरण सूचनामूलक सन्देशहरु	११
५.	निष्कर्ष	११

१३
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

१. पृष्ठभूमि

विश्व मानचित्रमा समुद्री सतहबाट १०० मिटर देखि सुरु गरिने उचाईमा रहेको यो जिल्ला ८३° १२' १६" देखि ८३° ३८' ७" पूर्वी देशान्तर २७° २०' ००" उत्तरी अक्षांश देखि २७° ४७' २५" उत्तरी अक्षांशमा अवस्थित छ। नेपालका ७ प्रदेशहरू मध्ये लुम्बिनी प्रदेशमा पर्ने रुपन्देही जिल्लाको कुल क्षेत्रफल १४०४ वर्ग किलोमिटर मध्ये खेतियोग्य जमिन ८५,१२२ हेक्टर र ३२००६ हेक्टर बन जंगलले ढाकेको छ। निर्वाचन क्षेत्र ५ वटा, उपमहानगरपालिका १ वटा, नगरपालिका ५ वटा, गाउँपालिका १० वटा रहेको यो जिल्लाको २०७८ सालको जनगणना अनुसार कूल जनसंख्या ११,२१,९७५ मा पुरुष ५,५०,४७८ (४९.१%) र महिला ५,७१,०७९ (५०.९%) रहेको छ। वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर २.३३% र जनघनत्व ८२५ व्यक्ति प्रति वर्ग कि.मी. रहेको छ। लैङ्गिक अनुपात ९६.३३ (पुरुष प्रति महिला) रहेको देखिन्छ। अपाङ्गता भएका जनसंख्या १.६% मध्ये महिला १.४% र पुरुष १.९% रहेको छ। यस जिल्लाको साक्षरता प्रतिशत ८१.२३ रहेको छ।

जिल्लाको पूर्वमा नवलपरासी जिल्लाको सुनवल र रामग्राम नगरपालिका र पल्लिनन्दन गाउँपालिका, पश्चिममा कपिलवस्तु जिल्लाको वाणगंगा नगरपालिका र सुद्धोधन गाउँपालिका, उत्तरमा अर्घाखाँची जिल्लाको सितगंगा नगरपालिका र पाल्पा जिल्लाको तिनाउ गाउँपालिका, माथागढी गाउँपालिका र रैनादेवी छहरा गाउँपालिका तथा दक्षिणमा छिमेकी राष्ट्र भारतको उत्तर प्रदेशको महाराजगंज र सिद्धार्थनगर जिल्लाका सिमानासंग रोहिणी गाउँपालिका, सिद्धार्थनगर नगरपालिका, मायादेवी, कोटहीमाई, मर्चवारी, सम्मरीमाई गाउँपालिका र लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकासँग जोडिएको छ। रोहिणी गाउँपालिका देखि लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका सम्मको ७०.२ कि.मि. दुरी खुला सीमाना रहेको छ। ४ वटा गाउँपालिका र २ वटा नगरपालिकाका केही वडा भारतको महाराजगञ्ज र सिद्धार्थनगर जिल्लासँग जोडिएको छ। बेलहिया, भगवानपुर, मनहरापुर, अमवा, सेमरपानी, कदमहवा, खैराघाट, ठोटी, चण्डीघाट, दुबेथुमुवा, हडवड, कालीदह, दक्षिण तर्फका सीमाना जोडिएका मुख्य नाकाहरू हुन्।

जाडोयाम शुरु भए सँगै तराईका अधिकांश स्थानहरूमा बिहानपख बाक्लो हुस्सु कुहिरो लाग्ने गर्दछ। विशेष गरी डिसेम्बर देखि फेब्रुवरी तीन महिनाको यो समयलाई नेपालमा जाडो याम (Winter Season) भन्ने गरिन्छ। यो समयमा वायुमण्डल स्थिर रहने तथा तापक्रम घट्नुका साथै सूर्यको प्रकाशको तिब्रता पनि कम हुने भएकाले वायुको तापक्रममा समेत गिरावट आउने गर्दछ। प्रत्येक वर्ष ऋतुगत रूपमा यो समयमा जाडो हुने गर्दछ। कहिलेकाहीं पश्चिमी वायुको प्रभावले ल्याउने न्युन चापीय प्रणालीका कारण हिमालमा हिमापात, पहाडमा हल्का वर्षा गराउनुको साथै तराई क्षेत्रमा बाक्लो हुस्सु/ कुहिरो समेत लाग्ने गर्दछ। बिहान पख लागेको बाक्लो हुस्सु र कुहिरो कहिले काही दिनभर नै रहने गर्दछ। भने अत्याधिक शितलहर चलेको समयमा केही दिन ४/५ दिन सम्म नै रहन्छ। जाडो मौसममा यस क्षेत्र आसपासका भू-भागको औसत अधिकतम तापक्रम २० डिग्री, तथा न्युनतम तापक्रम ८ डिग्री सेल्सियससम्म रहने गर्दछ। यसको प्रभावले दैनिक जनजीवन, स्वास्थ्य, सडक, हवाई यातायातमा आंशिक प्रभाव पर्न सक्ने हुँदा त्यसले गर्दा हुन सक्ने असरबाट बच्न आवश्यक उपाय तथा सतर्कता अपनाउनु जरुरी हुन्छ। जल तथा मौसम विज्ञान विभाग अन्तर्गतको मौसम पूर्वानुमान महाशाखाले नियमित रूपमा प्रत्येक दिन बिहान ९:३० आफ्नो वेब साईटमार्फत तापक्रम तथा भिजिविलिटी सहितको तराई हुस्सु/कुहिरो/ शितलहर बुलेटिन जारी गर्ने गर्दछ। त्यसैले तापक्रम, बादल, वर्षा, भिजिविलिटी, हुस्सु कुहिरो शितलहरको अध्यावधिक मौसम सूचनाको लागि www.dhm.gov.np/mfd मार्फत समेत जानकारी लिन सकिने व्यवस्था गरिएको छ। बाक्लो धुँवा, धुलोका मसिना कणहरू र अन्य मौसमी प्रतिकूलताले गर्दा शीतलहरको प्रभाव ब्यापक हुने गर्दछ। जाडो मौसम शुरु भईसकेकोले चिसो तथा

१३
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

शीतलहरका कारण विपन्न समुदाय, ज्येष्ठ नागरिक, सुत्केरी महिला, बालबालिकाहरु बढी प्रभावित हुने गर्दछन् । बृद्धबृद्धा श्वासप्रश्वास सम्बन्धी समस्या, झाडापखला, मुडक दुर्घटना जस्ता घटनाहरु, प्रत्येक वर्ष देखा पर्ने गरेको देखिन्छ । चिसोका कारण कृषि उत्पादनमा कमी आएको, पशु चौपायाहरुको मृत्यु हुने, न्यून तापक्रमको कारणले हाइपोथर्मिया भई केही मानिसको ज्यान समेत जान सक्दछ । यसबाट जोगिन न्यानो कपडा लगाउने, सकभर अनावश्यक काममा घर बाहिर ननिस्कने, निस्कनै परेपनि सावधानी अपनाउने, बृद्ध बृद्धा, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, सुत्केरी बिरामीको विशेष ख्याल गर्ने, तातो झोलिलो एवं पोषिलो खानेकुरा नियमित खाने, प्रशस्त मात्रामा पानी पिउने गर्नुपर्दछ । शीतलहर जोखिम न्यूनीकरण सबैको संयुक्त प्रयासका कारण मात्र सम्भव हुने भएकोले सम्भावित शीतलहरको जोखिम व्यवस्थापन तथा पूर्व तयारीका गतिविधिहरुलाई योजनाबद्ध ढंगले अघि बढाउन शीतलहर जोखिम न्यूनीकरण पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८२ तयार गरी जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, रुपन्देहीबाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गरिन्छ ।

१.२ शीतलहर जोखिम न्यूनीकरण पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका उद्देश्यहरु :-

यस शीतलहर जोखिम न्यूनीकरण पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्यहरु निम्नानुसारका रहेका छन् ।

- क) विपद्को अवस्थामा प्रभावितहरुको जनधनको सुरक्षा तथा मानवीय सहयोगका लागि पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना बनाई कार्य गर्ने ।
- ख) उपलब्ध स्रोत र साधनको अधिकतम उपयोग गरी जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिद्वारा तयार भएको शीतलहर पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने ।
- ग) शीतलहरको समयमा प्रतिकार्यको लागि तयार पारिएका संरचनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।
- घ) मानवीय सहायतामा संलग्न निकायहरुको पहिचान गरी प्रभावकारी रूपमा परिचालन गर्ने ।
- ङ) शीतलहरको समयमा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै सम्बद्ध सबै निकायहरुको प्रभावकारी परिचालन सुनिश्चित गर्ने ।
- च) जिल्लामा रहेका संघ/संस्था सरोकारवाला गैर सरकारी निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय गर्ने ।

१.३ शीतलहरको समयमा मानवीय सहायतामा संलग्न साझेदार निकायको सेवा र जिम्मेवारी

क्र.स.	निकाय, कार्यालयको नाम	जिम्मेवार व्यक्ति	जिम्मेवारी
१.	जिल्ला प्रशासन कार्यालय तथा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	<ul style="list-style-type: none"> ■ समन्वयात्मक र नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने ।
२.	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	जिल्ला समन्वय अधिकारी	<ul style="list-style-type: none"> ■ आवश्यकता अनुसार केन्द्रिय तथा प्रदेश स्तरमा सहयोग (मानवीय, आर्थिक, भौतिक) स्रोतका लागि पहल गर्ने ।
३.	स्थानीय तह तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगर/गाउँपालिका प्रमुख	<ul style="list-style-type: none"> ■ समन्वयात्मक कार्यमा सहयोग गर्ने ■ शीतलहरबाट प्रभावितहरुको तथ्याङ्क संकलन ■ शीतलहरबाट जोखिममा रहेका परिवारको लागि राहत सामग्री व्यवस्थापन तथा वितरणको संयोजन गर्ने ।

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

क्र.स.	निकाय, कार्यालयको नाम	जिम्मेवार	जिम्मेवारी
			मुख्य तथा सहायक राजमार्ग/लोकमार्गहरूको मुख्य तथा सर्भिस लेनमा सडक बस्ती सम्बन्धित डिभिजन सडक कार्यालय/निकायको समन्वयमा ७ दिनभित्र जडान गर्ने।
	सुरक्षा निकाय	प्रमुख तथा प्रतिनिधि	■ शीतलहर आकस्मिक कार्य योजना तर्जुमा गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने।
५.	राजनैतिक दलहरू	दलका प्रमुखहरू	■ शीतलहर जोखिम क्षेत्रहरूको पहिचान, राहत व्यवस्थापन तथा वितरणमा सहयोग तथा सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने।
६.	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति	■ शीतलहरको सूचना प्रणाली र पूर्व चेतावनी प्रणालीको विकास तथा राहत व्यवस्थापन गर्ने।
७.	विषयगत सरकारी कार्यालय	कार्यालय प्रमुखहरू	■ शीतलहरबाट प्रभावित हुनसक्ने विपन्न समुदायहरूको पहिचान र चिसोबाट बच्ने र बचाउने सम्बन्धी कार्य।
८.	उद्योग वाणिज्य क्षेत्रका संघ संगठन	अध्यक्ष	■ शीतलहर प्रभावित परिवारका लागि इन्धन, खाद्यान्न, दाउरा एवं न्यानो कपडाको व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने
९.	संचार माध्यम	सञ्चारकर्मीहरू	■ सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने। ■ सचेतनामूलक सूचना प्रकाशन तथा प्रशारण गर्ने। ■ सूचना सम्प्रेषण र सचेतना अभिवृद्धि।
१०.	नागरिक समाज		■ विषयगत समितिमा सहयोग गर्ने। ■ अन्य आवश्यक समन्वय गर्ने।
११.	पेशागत व्यवसायी संघ संस्था	अध्यक्ष	■ शीतलहर प्रभावित परिवारका लागि इन्धन, दाउरा एवं न्यानो कपडाको व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने।
१२.	राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गै.स.स.	प्रमुख तथा प्रतिनिधि	■ शीतलहर प्रभावित परिवारका लागि इन्धन, दाउरा एवं न्यानो कपडाको व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने।

१३
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

१.४ बिषयगत क्षेत्र अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु:-

जिल्ला तहमा बिषयगत रूपमा नेतृत्व प्रदान गर्ने अगुवा (Sectoral Lead) को अगुवाईमा मानवीय सहयोगका गतिविधि सञ्चालन गर्न निम्न लिखित बिषयगत (Sectoral) क्षेत्र गठन गरिएका छन् र ती बिषयगत समितिसँग सम्बन्धित सहयोगी निकायहरुको विवरण निम्न अनुसार राखिएको छ ।

क्र.सं.	बिषयगत क्षेत्र	क्षेत्रगत कार्य समूहको नेतृत्व	सहयोगी संघ/संस्था
१.	समन्वय र सूचना व्यवस्थापन	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	जिल्ला समन्वय समिति, सुरक्षा निकाय, जिल्ला आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र, स्थानीय आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, नागरिक समाज, पत्रकार महासंघ, रेडियो तथा एफ.एमहरु ।
२.	खोज उद्धार तथा राहत व्यवस्थापन	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	सुरक्षा निकाय, स्थानीय तहहरु, राजनैतिक दलहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, नागरिक समाज एवं गैर सरकारी संघ संस्थाहरु ।
३.	खाद्य व्यवस्थापन	कृषि ज्ञान केन्द्र	जिल्ला समन्वय समिति, जिल्ला पशुसेवा विज्ञ केन्द्र, उद्योग वाणिज्य एवं व्यापार संघ, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ।
४.	गैर खाद्य सामग्री र शिविर व्यवस्थापन	स्थानीय तह र नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	जिल्ला समन्वय समिति, नगरपालिका तथा गाउँपालिकाहरु, जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन, डिभिजन वन कार्यालय, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ, सामुदायिक वन समितिहरु, बिभिन्न संघसंस्थाहरु, गै.स.स. महासंघ ।
५.	खानेपानी तथा सरसफाई	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, योगिकुटी	जिल्ला समन्वय समिति, नगरपालिका, गाउँपालिकाहरु, युनिसेफ, रेडक्रस सोसाइटी,
६.	प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य पोषण व्यवस्थापन	स्वास्थ्य कार्यालय, रुपन्देही	स्थानीय तह, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, युनिसेफ, अस्पताल, स्वास्थ्य तथा उप-स्वास्थ्य चौकी, , सम्बद्ध गै.स.स. महासंघ,
७.	आपत्कालिन शिक्षा	शिक्षा बिकास तथा समन्वय	स्थानीय तहहरु, युनिसेफ, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी,

१३
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

क्र.सं.	बिषयगत क्षेत्र	क्षेत्रगत कार्य समूह	सहयोगी संघ/संस्था
		इकाइ	जिल्ला स्थित मिडिया, नेपाल पत्रकार महासंघ, अन्य सम्बद्ध संघ/संस्था,
८.	संरक्षण	स्थानीय तह	नगरपालिका तथा गाउँपालिका, बालमन्दिर तथा अन्य संस्थाहरु

१.५ शीतलहर आपतकालिन कार्य योजनाको सीमा

शीतलहर आपतकालिन कार्ययोजना २०८२, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णयानुसार तर्जुमा गरिएको छ । यो योजना जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिबाट नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रियाको अभिन्न अंगको रूपमा कार्यन्वयन गरिने छ । यो योजना शीतलहरको जोखिमको व्यवस्थापनमा मात्र सीमित हुनेछ । शीतलहर प्रभावित समुदायलाई मानवीय सेवा र सुबिधा उपलब्ध गराउन निश्चित अवस्थालाई मनन गरी यसको प्रयोग गरिने छ ।

२. शीतलहर जोखिम विश्लेषण

रुपन्देही जिल्लामा रहेका सबै गाउँपालिका तथा नगरपालिकाहरूमा जाडो याममा शीतलहरको प्रभाव मानव, पशुपंक्षी कृषि तथा यातायातमा पर्ने गरेको छ । जिल्लामा मंसिर महिनाको पहिलो हप्ता देखि माघ महिनाको दोस्रो हप्तामा शीतलहरको प्रभाव देखिन्छ । विगतका शीतलहरको समयमा पनि जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरूबाट जोखिमयुक्त समुदायमा आगो बाल्नको लागि दाउरा र न्यानो कपडाको प्रबन्ध भएको थियो भने स्थानीय संचार माध्यमबाट चिसोबाट बच्ने सन्देशमूलक सूचना प्रवाह गरिएको थियो ।

२.१ शीतलहरले समुदायमा पुऱ्याउन सक्ने जोखिम:-

- अत्याधिक चिसोका कारण निमोनिया र श्वासप्रश्वास, पखाला र अन्य स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्या देखापर्ने ।
- बालबालिका, बृद्धबृद्धा, दीर्घ रोगको औषधी सेवन गरिरहेका व्यक्ति, महिला, जेष्ठ नागरिक, अशक्त तथा अपाङ्गता भएका मानिसहरूमा जोखिम बढ्न सक्ने ।
- घरपालुवा जनावर, बालीनाली समेतमा क्षति हुनसक्ने ।
- भिजिविलिटि कम हुँदा सवारी दुर्घटना हुन सक्ने तथा हवाई यात्रामा अवरोध हुन सक्ने ।
- स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा चिसो तथा शितलहरबाट प्रभावित बिरामीको संख्यामा बृद्धि, स्वास्थ्य संस्थामा औषधी तथा कर्मचारी अपर्याप्त हुनसक्ने ।
- विद्यालयहरूमा पठनपाठन कार्य अवरुद्ध हुन सक्ने ।

१३
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

२.२ स्थानीय तहहरूमा शीतलहरबाट प्रभावित विपन्न घरधुरी संख्या

विपद्को समयमा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, विपद् व्यवस्थापन समिति, विपद्का क्षेत्रमा कामगर्ने विभिन्न संघ संस्थाहरूबाट शीतलहर प्रभावित विपन्न घरधुरी संख्या सूचिकृत गरिने छ।

२.३ शीतलहरको जोखिम विश्लेषण:-

क्र.सं	स्थान	समस्या तथा विपद्	कारण	कारक तत्व	प्रभाव	सम्भावित समाधानका उपायहरू
१.	रुपन्देही जिल्लाभर	शीतलहर	बाक्लो धुँवा र मसिना धुलोका कण, लामो समय सम्म हुस्सु लाग्नु, हिउँदे वर्षा, हावाको बहाब	जलवायु परिवर्तन, वायुमण्डलीय चाप	श्वास प्रश्वास रोग, पखाला, पशुमा रोग लाग्नु तथा कृषि बाली नष्ट भै उत्पादनमा कमी, आगलागी, धुवा र आगोबाट निस्सासिएर मृत्यु हुनसक्ने, सडक तथा सवारी दुर्घटनामा बृद्धि।	न्यानो लुगा लगाउने/ ओढ्ने, आगो ताप्ने, तातो झोलिलो पदार्थ खाने बालबालिका गर्भवती तथा सुत्केरी महिला र बृद्धाहरूलाई विशेष ध्यान दिने। सडक संकेत चिन्हहरूको प्रयोग/मर्मत तथा सडक बत्ती व्यवस्थापन र

३. जिल्ला स्थित स्रोत तथा साधनको आँकलन

शीतलहरको जोखिम न्यूनीकरणको लागि जिल्ला भित्र उपलब्ध स्रोत तथा साधनहरूको आँकलन गरी प्राप्त विवरणहरूलाई देहायबमोजिम तालिकाबद्ध गरिएको छ।

३.१. जिल्ला तहमा उपलब्ध हुनसक्ने साधन स्रोतहरूको विवरण

क्र.सं.	कार्यालय, निकायहरू	उद्धार, तथा राहत सामग्रीहरू
१.	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोषमा रु. २० लाख १५ हजार ७ सय १९ रकम मौज्जात रहेको र विपद् व्यवस्थापन कोषबाट नियमानुसार निकासी गरी वितरण गरिने।

१३
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

क्र.सं.	कार्यालय, निकायहरु	उद्धार, तथा राहताहरू
२.	नेपाली सेना	उपलब्ध हुनसक्ने जनशक्ति - आवश्यक मात्रामा ।
३.	जिल्ला प्रहरी कार्यालय रुपन्देही मातहतका प्रहरी इकाई सहित	उपलब्ध हुनसक्ने जनशक्ति - आवश्यक मात्रामा ।
४.	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल नं. २७ गण हेक्का, रुपन्देही र मातहतका इकाई समेत	उपलब्ध हुनसक्ने जनशक्ति - आवश्यक मात्रामा
५.	भेटेनरी अस्पताल र पशुसेवा बिज्ञ केन्द्र	पशु उपचारका लागि औषधी व्यवस्था , गाडी- १, मोटरसाईकल - ४, तुरुन्त उपलब्ध हुनसक्ने जनशक्ति ६,
६.	स्वास्थ्य कार्यालय, रुपन्देही	तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मी (RRT) परिचालन गर्न सकिने, गाडी - १, मोटरसाईकल - ७, मानव स्वास्थ्यका लागि औषधीहरूको व्यवस्था भएको ।
७.	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई कार्यालय रुपन्देही	मानवस्रोत आपत्कालीन आश्रयका लागि विद्यालय भवन उपलब्ध हुन सक्ने
८.	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	मोटरसाईकल-२, मानवस्रोत-२ जना, पानी शुद्धिकरणका लागि स्वास्थ्य शिक्षा र औषधी आवश्यकता अनुसार उपलब्ध गर्ने ।
९.	कृषि ज्ञान केन्द्र	गाडी-१ वटा, मोटरसाईकल ३, मानवस्रोत-आवश्यकता अनुसार परिचालन गर्न सक्ने ।
१०.	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, जिल्ला शाखा	मानवस्रोत, टारपोलिन, हाजार्ड किट, कपडाहरु सेट, भाडाँहरु, बाल्टिन मग आदी ।
११.	उद्योग वाणिज्य संघहरु	खाद्यान्न तथा लत्ता कपडा सहयोग उपलब्ध हुने ।
१२.	डिभिजन वन कार्यालय, रुपन्देही	काठ दाउरा उपलब्ध हुने ।
१३.	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था	खाद्यान्न तथा न्यानो कपडा सहयोग उपलब्ध हुने ।
१४.	नागरिक समाज	खाद्यान्न तथा लत्ता कपडा सहयोग उपलब्ध हुने ।

१३
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

३.२. स्थानीय तहमा उपलब्ध हुनसक्ने साधन, स्रोतहरूको विवरण

क्र.सं.	स्थानीय पालिकाको नाम	विपद्का लागि उपलब्ध हुनसक्ने रकमको विवरण	प्रभावित क्षेत्रमा खाद्यन्न, न्यानो कपडा, कम्मल, दाउरा वितरणका लागि भएको निर्णय।
१.	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी	८ लाख ५० हजार	सम्बन्धीत संस्थाको आन्तरिक स्रोत।
२.	सिद्धार्थ उद्योग वाणिज्य संघ	२ लाख	सम्बन्धीत संस्थाको आन्तरिक स्रोत।
३.	विकास तथा प्रकोप व्यवस्थापन केन्द्र बुटवल	५० हजार	सम्बन्धीत संस्थाको आन्तरिक स्रोत।
४.	नमुना एकिकृत विकास परिषद्	२ लाख ५० हजार	सम्बन्धीत संस्थाको आन्तरिक स्रोत।
५.	बुटवल उपमहानगरनगरपालिका	१ करोड ९५ लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
६.	सिद्धार्थनगर नगरपालिका	५२ लाख २३ हजार २९५	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
७.	तिलोत्तमा नगरपालिका	१ करोड	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
८.	देवदह नगरपालिका	१५ लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
९.	सैनामैना नगरपालिका	८० लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
१०.	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका	७४ लाख ८६ हजार ३७९	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
११.	गैडहवा गाउँपालिका	१० लाख ५ हजार	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
१२.	कंचन गाउँपालिका	२० लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
१३.	कोटहिमाई गाउँपालिका	३ लाख ९१ हजार ७२०	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
१४.	मर्चवारी गाउँपालिका	१५ लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
१५.	मायादेवी गाउँपालिका	५० लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
१६.	ओमसतिया गाउँपालिका	१२ लाख ५० हजार ७३३	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
१७.	रोहिणी गाउँपालिका	१९ लाख ७८ हजार ६६३	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
१८.	सम्मरीमाई गाउँपालिका	३ लाख ७२ हजार ८५७	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
१८.	सियारी गाउँपालिका	१ लाख ८६ हजार	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।
२०.	शुद्धोधन गाउँपालिका	८ लाख ७००	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार।

४. शीतलहर पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी योजना

४.१ शीतलहर पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य विवरणहरू

क्र.सं	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कै
१.	शीतलहर पूर्व तयारी सम्बन्धी बैठक राख्ने	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, स्थानीय तह	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्य/निकाय	निरन्तर	
२.	जाडोको लागि दाउरा समयमै उपलब्ध गराउने	डिभिजन वन कार्यालय	सामुदायिक वन	तुरुन्त	
३.	सुरक्षा निकायले आवश्यक पूर्व तयारी गर्ने	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरी	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	तुरुन्त	

१३
प्रमुख जिल्ला अधिकारी

क्र.सं	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	स्थान	समयावधि	कै
		वल			
४.	स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्यालाई रोकथाम गर्ने, जनचेतनामूलक कार्यक्रम, स्वास्थ्यकर्मी, औषधीहरु, द्रुत प्रतिकार्य समूह परिचालन गर्ने	स्वास्थ्य कार्यालय, रुपन्देही	स्थानीय तह	निरन्तर	
५.	आगलागी तथा निसास्सिने समस्याबाट बच्न सचेतनामूलक तथा सन्देशमूलक सूचना स्थानीय भाषामा समेत तयार पारी संचार माध्यम मार्फत प्रचार/ प्रसार गर्ने	स्थानीय तह	स्थानीय रेडियो, पत्रिका र संचारकर्मी	निरन्तर	
६.	स्थानीय स्वयम सेवक तयारी र परिचालन गर्ने	स्थानीय तह	स्थानीय विपद् ब्यवस्थापन समिति, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, नागरिक समाज र गै.स.स.	तुरुन्त	
७.	न्यूनतम Logistic ब्यवस्थापन गर्ने	स्थानीय तह	स्थानीय विपद् ब्यवस्थापन समिति र नेपाल रेडक्रस सोसाईटी	तुरुन्त	
८.	खाद्यन्न र तरकारी विउ Stock राख्ने	कृषि ज्ञान केन्द्र र कृषि शाखाहरु	स्थानीय विपद् ब्यवस्थापन समिति	तुरुन्त	
९.	माछा र पशुपंक्षीको उपचार	भेटेनरी अस्पताल र पशुसेवा बिज्ञ केन्द्र	स्थानीय तह	तुरुन्त	
१०.	पशुपन्छीका बिभिन्न रोग बिरुद्ध भ्याक्सिन लगाउने	भेटेनरी अस्पताल र पशुसेवा बिज्ञ केन्द्र	स्थानीय तह	तुरुन्त	
११.	सुरक्षित तथा न्यूनतम मानवीयस्तरका अस्थायी आवास र न्यानो कपडाको व्यवस्था गर्ने	स्थानीय तह नेपाल रेडक्रस सोसाईटी	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी उपशाखाहरु तथा अन्य संघसंस्थाहरु	तुरुन्त	
१२.	विपद् सम्बन्धी सूचनाको यथासिघ्र जानकारी दिने, ढोका तथा झ्याल बन्द गरी कोईला एवं हिटर नवाल्ने, प्लाष्टिकजन्य पदार्थ नजलाउने	आम नागरिक	संचार माध्यम	तुरुन्त	

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

क्र.सं	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	समयावधि	कै
१३.	हुस्सुको समयमा सवारी चलाउदा सावधानी अपनाउने । (फगलाईट बाल्ने, सडक बत्ती बाल्ने आदि)	यातायात व्यवसायी प्रा.लि.हरु/ सवारी चालकहरु	जिल्ला ट्राफिक कार्यालय	तुरुन्त
१४.	मौसम सम्बन्धी पूर्वानुमानको जानकारी दिने	जल तथा मौसम बिज्ञान कार्यालय भैरहवा	विद्युतीय माध्यम	नियमित
१५.	सडक संकेत चिन्ह र सडकबत्ती व्यवस्थापन गर्ने ।	डिभिजन सडक कार्यालय र सम्बन्धीत स्थानीय तह	नेपाल प्रहरी ट्राफिक प्रहरी	नियमित

४.२. समन्वय तथा जिम्मेवारीहरु

- जिल्ला विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना बमोजिम क्षेत्रगत समूहका सबै निकायले कार्ययोजना तयार पार्ने ।
- शीतलहर प्रभावित क्षेत्रमा राहत उपलब्ध गराउदा जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, सुत्केरी र गर्भवती महिलालाई प्राथमिकता दिने
- शीतलहरको जोखिममा रहेका समुदायलाई जोखिम न्यूनीकरणको लागि स्थानीय तह, सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थासँग समन्वय गरी दाउरा, कम्बल र न्यानो कपडाको प्रबन्ध गर्ने ।
- संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तह विच समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।
- जल तथा मौसम बिज्ञान विभागबाट जारी हुने प्रत्येक ३ दिने मनसुन बुलेटिनलाई स्थानीय समुदाय सम्म पुऱ्याउने ।
- हुस्सुको समयमा सवारी साधन चलाउदा सावधानी अपनाउने (लाईट बाल्ने, सडक वत्ती बाल्ने आदि) । यातायात व्यवसायीहरुले सवारी चालकलाई सावधानीका सम्बन्धमा जानकारी गराउने र जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालयले सो को कार्यान्वयन भए/नभएको अनुगमन गर्ने ।

४.३ पूर्व तयारी प्राथमिकता

- विपद्सँग सम्बन्धित सरोकारवाला निकायसँग नियमित समन्वय बैठक गर्ने ।
- सबै स्थानीय तहहरुले सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु गर्ने ।
- स्थानीय तहहरुले शीतलहर सम्बन्धी प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरी कार्यन्वयन गर्ने ।
- शीतलहरबाट जोखिमको अवस्थामा रहेको जनसंख्याको पहिचान गरि न्यानोकपडा, कम्बल, दाउरा र औषधीको व्यवस्था गर्ने ।
- स्थानीय रेडियोबाट स्थानीय भाषामा समेत शीतलहर सम्बन्धी सचेतनामूलक सूचना प्रसारण गर्ने ।
- जल तथा मौसम बिज्ञान विभागले जारी गर्ने प्रत्येक तीन दिने मौसम सम्बन्धी सूचना स्थानीय समुदाय सम्म पुऱ्याउने ।
- स्थानीय तहहरु र सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी दाउरा बाल्ने स्थान निर्धारण गर्ने र दाउरा र न्यानो कपडाको प्रबन्ध गर्ने ।
- स्थानीय संचार माध्यमद्वारा चिसो तथा शीतलहर सम्बन्धी प्रकाशन तथा प्रसारण गर्ने ।

- झ) चिसो तथा शीतलहरबाट बच्न आगो ताप्ने गर्नाले सोभन्दा बढि निस्कने धुँवाका कारण मानिसमा देखा पर्ने समस्याका सम्बन्धमा जानकारी गराउने ।
- ञ) एम्बुलेन्स सेवा थप उपलब्ध गराउने ।
- ट) सबै स्थानीय पालिकाहरूले २४ सै घण्टा एम्बुलेन्स तयारी हालतमा राख्ने ।
- ठ) डिभिजन सडक कार्यालय, सडक आयोजना तथा सम्बन्धित तहले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्रका सडक, सडक बत्ति तथा संकेत चिन्ह अद्यावधिक राख्ने ।

४.४. शीतलहरबाट जोखिम न्यूनीकरण सूचनामूलक सन्देशहरू:-

- क) चिसो तथा शीतलहरको समयमा न्यानो कपडाको जोहो गरौं ।
- ख) चिसो तथा शीतलहरको समयमा खुल्ला स्थानमा धेरै समय नबसौं ।
- ग) चिसो तथा शीतलहरको समयमा झ्याल ढोका बन्द गरेर आगो ताप्ने र निदाउने नगरौं ।
- घ) चिसो तथा शीतलहरको समयमा लामो समय सम्म खुल्ला स्थानमा धेरै समय सम्म आगो नतापौं ।
- ङ) चिसो तथा शीतलहरको समयमा तातो झोल पदार्थ र तातो खानेकुरा खाऔं ।
- च) चिसो तथा शीतलहरको समयमा अपाङ्ग जेष्ठ नागरिक, बालबालिका, सुत्केरी र गर्भवती महिलाको विशेष हेरबिचार गरौं ।
- छ) चिसो तथा शीतलहरको समयमा पशुपंक्षीको बिशेष हेरबिचार गरौं ।
- ज) सम्भावित सडक तथा सवारी दुर्घटनाका बारेमा सचेत बनौं/ट्राफिक संकेत चिन्ह तथा ट्राफिक नियमको पालना गरौं ।

५. निष्कर्ष

यस जिल्लामा हिउँदको समयमा हुने अत्यधिक चिसो र शीतलहरका कारण हुन सक्ने असर र प्रभावलाई न्यूनीकरण गरी नागरिकहरूको जनधनको सुरक्षा गर्ने अभिप्रायले विपद् व्यवस्थापनमा सरोकार राख्ने सबै पक्षहरूसँगको छलफल अन्तरक्रिया र विश्लेषणबाट शीतलहर जोखिम न्यूनीकरण पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८२, तर्जुमा गरी जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत गरिएको हो । यस अन्तरगत विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा काम गर्ने सबै सरकारी एवं गैरसरकारी संघ संस्थाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यबाट योजनाको सफल कार्यान्वयन भई शीतलहर र चिसोबाट हुने विपदका घटनाहरूबाट हुने क्षति न्यूनीकरण हुनेछ र नागरिकहरूको जीउधनको सुरक्षा हुनेछ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

प्रमुख जिल्ला अधिकारी